

Óli Jacobsen

Minnisvarði í Svínøi: LÍV OG VANLUKKUR

1. Partur

Svínøi var í síni tíð ein megnarbygd á ymskum økjum. Ein kendur svínøyingur í síni tíð var Jukim Olsen. Hann greiddi m.a. frá, at tá ið ellisheimið í Havn varð bygt, var ætlanin at hetta skuldi verða gjørt av kommununum í Føroyum. Men tá ið avtornaði vísti tað seg, at tað var bara Svínøi umframt Tórshavn, sum var áhugað. Tá varð hildið, at tað var líka frægt, at Havnin var einsamøll um uppgávuna.

Svínøi var meira framkomin enn Fugloy á onkrum øki. Svínøi fekk fyrr telefon. Eliesar Sørensen, ættaður av Kirkju, greiddi frá, at tá ið okkurt var á vási, róðu tey av Kirkju til Svínøiar at ringja. Tað sigur nakað um, hvussu nógv tíðirnar eru broyttar. Torvið var eisini betri í Svínøi, so fugloyingar róðu til Svínøiar at skera torv.

Í ár eru 40 ár síðani eg kom til Svínøiar fyrsta ferð. Hetta er blivið til nógvar vitjanir síðan tá. Har kom eg at kenna mong áhugaverd fólk, sum øll vóru serlig á hvønn sín hátt. Tey flestu av teimum eru farin undir grønu torvu. Onkur av teimum skal verða nevndur.

Jesus bleiv til Jissus í Svínøi

Hans David Hansen var deknur í kirkjunum. Tað var eitt serligt upplivsi at koma í kirkju hjá honum. Eitt var, at Jesus á svínøiyarmáli bleiv til "Jissus". Eitt annað var, at hann plagdi at byrja lesturin við einum "persónligum vitnisburði".

Onkur fekk eitt sindur ilt av hesum. Tey vóru komin í kirkju at hoyra Guds orð og ikki tað, sum Hans David hevði at siga. Hans David spurdi bispin, Eivind Vilhelm, um hetta. Men Eivind segði, at hann skuldi gera akkurát, sum hann var vanur, og tað gjørdi hann eisini. Hetta gav kirkjugongdina ein serligan dám.

Eisini var tað hugnaligt at prátta við Hans David og at stokka inn á gólvið hjá honum.

Ein serlig søga er um kirkjugarðin í Svínøi, sum hevur eitt útvik. Søgan er, at tað var ein ungur drongur, sum tók lívið av sær. Hann kundi tískil ikki koma í kristna jørð og varð jarðaður uttanfyri kirkjugarðin. Men hetta góðkendu svínøyingar ikki. Teir fluttu snøgt sagt garðin útum grøvina, so drongurin í minsta lagi skuldi koma at liggja í sjálvum kirkjugarðinum.

Malla livdi heila öld

Ein heilt serligur persónur í Svínøi var Malla, sum bleiv meira enn 100 ár. Tað var eisini eitt upplivsi at koma inn til hennara. Hon er meira enn onnur ímyndin av sjálvari bygdini í stórt sæð allari 20. øld. Tað vóru fleiri frásagnir um Malla í FF-

Tann 15. juni verður minnisvarði avdúkaður í Svínøi fyri teir menn í bygdini, sum eru farnir á sjónum.

Í tveimum pørtum fara vit at hugleiða um bygdina og fólkid

blaðnum, so her skal takast nakað saman um.

Malla var ættað úr Yviristovu. Pápin var Poul í Nornastovu, ættaður úr Mikladali, sum var komin til Svínøiar at smíða kirkjuna. Teir úr Nornastovu vóru tiltiknir hegnismenn og bátasmiðir.

Ein beiggi Malla var tann kendi skiparin á "Polo", Símun Poulsen. At tað bara var ein skipari á Polo er enn eitt tiltak.

Malla var fødd í 1902 kom at uppliva fleiri dramatiskar hendingar í sínum barndómi.

Tann fyrra var tann 20. desember 1912. Edvard, maður Malla, greiddi m.a. frá í bók síni "Minniligar hendingar":

Vit vóru í skúla og bráðliga kemur ein trolari við fullari ferð og stevnir inn á Svínøiarvík. Fyrsta hann kom undan nesinum, fór hann at ýla og ýldi allan

Svínøiar bygd í dag.

Sorgarleikurin í 1912

Sum nógvar aðrar bygdur upplivdi Svínøi nógvar vanlukkur á sjónum. Í 1741 tók brim fyra mans á seiðabergi til havs. Tríggir teirra, sum vóru beiggjar, druknaðu.

Í 1786 rak eitt kópaveiðuskip frá Orknøyggi um á land. 17 av 19 monnum umkomust og blivu jarðaðir í Svínøi.

Í 1866 hvarv ein bátur við seks monnum. Í 1877 hvarv ein bátur við trimum monnum. Í 1884 gekk ein bátur burtur við tveimum monnum.

Í 1892 druknaðu tveir av trimum monnum, sum vóru farnir á handilsferð til Klaksvíkar.

vegin inneftir, til hann tók frá uttanfyri lendingina. Vit skiltu øll, at nakað álvarsamt var áfatt. Menn fara umborð at vita, og eina løtu seinni sóu vit teir koma í land aftur, og ein teirra legði seg niður á helluna, sum hann græt. Trolarin æt "Olearia" og var úr Grimsby. Teir vóru komnir inn á víkina at greiða frá, at teir høvdu siglt á svínøiyarbátin, fimm vóru druknaðir og tveir bjargaðir. Teir sum vóru bjargaðir vóru Símun, beiggi mín, og Jógvan á Geilini, pápi Jukim Olsen. Teir vóru illa komnir, serliga Jógvan, sum varð innlagdur á sjúkrahúsinum í Klaksvík. Hetta var ein stórus sorgardagur. Eg minnst, hvussu omma lá niður á beinkin og græt. Tríggir

beiggjar mínir vóru við bátinum: Símun, 20 ár, sum bjargaðist, Hans Jákup, 18 ár, og Jóan Jákup, 16 ár, sum báðir druknaðu. Jógvan á Geilini, sum tá var 31 ára gamal, misti eisini tveir brøður: Ólav, sum var 26 ár, hann hevði ført Prinsesse Marie, og Hans Paula, sum var 20 ára gamal. Tann fimti sum druknaði var Niels Jensen í Gulaksstovu, bara 16 ára gamal.

Tað var greitt at henda hending uttan iva var orsakað av ósketni, kanska enntá spølmi, umborð á trolaranum, sum heldur ikki gjørdi sær nóg stóran ómak at bjarga teimum druknandi.

Tingakrossur: Syrgilig jól

Tað varð skrivað nokk so nógv í Dimmalætting og Tingakrossi um hesa vanlukku. Tingakrossur hevði ein drúgva grein sjálvan jóladag við yvirskriftini "Syrgilig jól", har tað nágreiniliga varð sagt frá vanlukkunum, har niðurstøðan er:

Boðini um hesa vanlukku eru longu rokkin til hvønn krók í Føroyum. Fólk krossa seg og harmast um tey, sum eftir sita, tí um tað enn er hvønn dagssøga, at Føroyingar sjólast og mong sita syrgin og illa eftir, so er henda vanlukka nakað serstøk og fellur tyngri fyri bróstið, tí hon er av ónærligum fólkaáðvum.

Eftir sum vanlukkan hendi á føroyskum sjóøki, so skuldi málið viðgerast í rættinum í Føroyum, og var hetta í Havn. Hetta var tikið í álvara, tí stýrimaðurin, sum hevði vakt, og 20 ára gamli róðurgangarin vórðu handtiknir og varðhaldsfongslaðir.

Dómurin varð, at skiparin fekk 350 krónur í bót, stýrimaðurin fekk kr. 50 og róðurgangarin varð dømdur at sita í ein mánað. Hann hevur eisini verið illa fyri, tí hann endaði á hospitalinum.

Yvirmenninir kundu eisini rokna við at missa pappírini eina tíð. Men teir fóru tó út at fiska aftur.

Umframt hetta var avtala gjørd við reiðarið um at gjalda teimum eftirsitandi 12-13.000 krónur í endurgjaldi. Hetta var ikki heilt lítið av peningi í 1912.

Men pápi tveir av deyðu dreingjunum, Símun Júst Jacobsen, var als ikki nøgdur við úrslitið av rættargongdini. Hann hevði eina drúgva grein í Dimmalætting, har hann helt, at teir sum høvdu ábyrgdina, vóru slopnir alt ov væl. Hann helt, at her var í veruleikanum talan um manndráp, og teir høvdu uppiborið munandi størri revsing.

Hann endar við at skriva: *Skal Udlændinge efter egen Fordogtbefindende have fri Raadighed til at sejle vore Fiskebaade ned uden at blive alvorligt straffede derfor, naar man kan faa ramt paa dem, saa gaar den færøske Befolkning en skæbnesvanger Fremtid i møde.*

Tað er væl skiljandi, at hetta hevur tikið einum pápa fast, og sagt verður at hetta merkti hann alt lívið.